

Marija Miloradović,
viša medicinska sestra
Republički komite za zdravstveno in
socialno varstvo Ljubljana

USMERENO OBRAZOVANJE ZA OBAVLJANJE RADA I ZADATAKA NA PODRUČJU NEGE I LEČENJA U SR SLOVENIJI

SAŽETAK. Prikazan je sistem usmerenog školovanja na području zdravstvene zaštite u SR Sloveniji, kojim ćemo početi školsku 1981/1982 godinu. Osnovno školovanje biće na srednjem stepenu i obuhvataće tri programe: za zdravstvenu zaštitu, za laboratorijske radove u zdravstvu i za zubotehničke radove. Rad i zadaci medicinske sestre posebno su opredeljeni. Opisani su jednostavan, zahtevan i zahtevniji rad, dužina školovanja i zanimanja koja daju različiti stepeni usmerenog školovanja. Za ostvarenje promene vaspitanja i školovanja potrebno je izučavanje radnih procesa, razvoja tehnologije i organizacije rada. U skladu sa potrebama, ličnih interesima i postignutim radnim rezultatima upućivali bi se radnici na školovanje uz rad i sa rada.

Postignuti stupanj razvoja zdravstvene zaštite i zdravstvene delatnosti te dinamičan razvoj društvenoekonomske odnosa iziskuju permanentno i produbljeno obrazovanje svih zdravstvenih radnika. Naučno-tehnološka revolucija već sama po sebi izkuje promenu tradicionalnih oblika i usmerenje obrazovanja zdravstvenih radnika svih profila i strupnjeva obrazovanja. Naše samoupravno društvo posebno je zainteresirano da se obrazovanje zdravstvenih radnika prilagodi savremenim potrebama udruženog rada i bude racionalno i uspešno.

Iako su u dosadašnjim nastojanjima za preobražaj vaspitanja i obrazovanja postignuti značajni rezultati, još uvijek se izražavaju karakterističnosti stare prakse koje otuđuju vaspitno-obrazovni proces uticju i odlučivaju radnika u udruženom radu. Sadašnji sistem zdravstvenog školstva međusobno je odvojen, isto tako je odvojen od zdravstvene delatnosti te nije prilagodan savremenim društvenim tokovima, odnosno društvenim potrebama i zahtevama.

Sadašnji proces obrazovanja ne osigurava svim zdravstvenim radnicima odgovarajuće obrazovanje za rad, osposobljavanje i trajno usavršavanje. Posledica je starih odnosa nerazvijeno planiranje kadrovskih potreba u zdravstvenim organizacijama.

Sva ta i druga saznanja nalagala su reformu, dalji preobražaj zdravstvenog školstva i dogradnju obrazovanja uz rad i iz rada.

Činjenica, da je odlučivanje za zdravstveni poziv izvanredno značajna odluka, pošto za obavljanje tog humanog poziva nije dovoljna isključivo želja za postizanjem renomiranog zvanja, nego pre svega, lična usmerenost za rad sa bolesnikom i za zdravstveno prosvetovanje, te da je razvoj profesionalne kulture zavisao i od toga, kada se mladi čovek susretne sa profesijom, jer neposredan rad najviše utiče na formiranje njegove ličnosti i da svaki zdravstveni radnik pridobije što šire opšte obrazovanje, zbog društvene uloge struke i velikog broja različitih specijalizacija u zdravstvu, iziskuju da obrazovanje svih, koji se budu uključili u rad na području zdravstvene

zaštite u SR Sloveniji, potiče iz jednog usmerenja, t. j. **srednjeg obrazovanja zdravstvenog usmerenja**.

U tom će se usmerenju, obzirom na specifičnost poslova, formirati tri odvojno obrazovna programa i to:

1. **odgojno obrazovni program za zdravstvenu zaštitu;**
2. **odgojno obrazovni program za laboratorijske poslove u zdravstvu;**
3. **odgojno obrazovni program za zubotehničke poslove.**

Zvanja, koja budu postigli učenici odgojno obrazovnog programa za zdravstvenu zaštitu, su **bolničar** nakon dve godine usmerenog obrazovanja i **zdravstveni tehničar** nakon četiri godine usmerenog obrazovanja.

Isti će vaspitno obrazovni program imati oni učenici zdravstvenog usmerenja koji će se odlučiti za studije na višim zdravstvenim školama i na medicinskom fakultetu.

Obrazovanje na višem stupnju za smer zdravstvena zaštita omogućuje vaspitno obrazovni programi obavljanja poslova i zadataka na području fizioterapije, radne terapije, radiologije i nege i lečenja. Iz tog usmerenja moći će se obzirom na potrebe udruženog rada, uz rad ili iz rada, postići visoka stručna sprema za obavljanje poslova i zadataka na području organizacije zdravstvene zaštite, za poslove i zadatke u stručno pedagoškom radu i za obavljanje poslova na području psihoterapije.

Za zvanje lekara i zubnih lekara obrazovni program nastaviće se nakon završenog 4-godišnjeg školovanja zdravstvenog usmerenja.

Drugi obrazovni program u usmerenju zdravstva je program za laboratorijske poslove, gde nakon dve godine usmerenog obrazovanja dobiju učenici zvanje **laborant** a nakon četiri godine usmerenja zvanje **laboratorijski tehničar**. Taj tehničar može nastaviti obrazovanje na višem stupnju i dobiti naziv **inženjer medicinske biohemije** ili **sanitarni inženjer**. Drugi stupanj visokoškolskog studija u tom programu nastavljaju za obavljanje poslova i zadataka na području organizacije rada i za poslove i zadatke u stručnom pedagoškom radu.

Treći obrazovni program usmerenja zdravstva je program za zubotehničke poslove na srednjem i višem stupnju. Na visokom će stupnju dobiti znanje za obavljanje poslova na području organizacije rada i obavljanje stručno pedagoških poslova.

Kakve mogućnosti ima medicinska sestra da u sistemu usmerenog obrazovanja dobije sva ona znanja i stupanj obrazovanja koja su potrebna za uspešno obavljanje poslova obzirom na važnost poslova i zadataka u tom pozivu?

Kao izhodište za opredeljivanje obrazovanja moramo uzeti definiciju poziva medicinske sestre kako ga je definisala Svetska zdravstvena organizacija.

Poziv medicinske sestre definisan je ovako:

Medicinska sestra je onaj zdravstveni radnik koji izvršava najpreciznije i najodgovornije, po uzroku i učinku međusobno povezane kompleksne zadatke koji spadaju u okvir medicinske sestre, a to je nega bolesnika u užem i širem značenju te reči.

Medicinska sestra mora da bude vešta u negi svih starosnih razdoblja čoveka i to pojedinaca, u porodičnim zajednicama, u zdravstvenim organizacijama i domovima; mora da savlada potrebne spretnosti u neposrednoj negi bolesnika koji boluje od akutne ili hronične bolesti bilo koje prirode, od duševne ili telesne bolesti; mora da bude vešta u negi internog ili hirurškog bolesnika te posebnoj negi koju zahtevaju specijalne grane interne medicine i operativnih struka; mora da savlada negu porodilja, negu bolesne dece, negu psihijatrijskog bolesnika i patronažnu službu. U zdravog osiguranika mora da svlada higijenska načela zdravog života, a u bolesnika pored nege mora da misli i na njegovu rehabilitaciju, zato nužno mora da postane i zdravstveni učitelj i vaspitač. Stručni posao medicinske sestre služi kako blagostanju zdravog stanovništva, tako i blagostanju bolesnika, bilo da je s njim u stvarnom kontaktu ili da studira teoriju

koja je podloga njenoj praksi, zbog čega nikada ne smije da odvoji teoriju od prakse, niti praksu od teorije. Stalno mora da prati dostignuća medicinske nauke i novitete u negi bolesnika kako u bolnicama, tako i na terenu. Za medicinsku se sestru proširuje sadržaj rada i ujedno povećava odgovornost zbog samog napredka medicinske nauke te načela jedinstvenosti medicine, razvoja medicinske dijagnostike i terapije, promjenjivog koncepta zdravstvene zaštite i povećanja društvene uloge zdravstvene zaštite. Da bi medicinska sestra mogla uspješno da obavlja humani, teški i odgovorni posao potrebno je da taj poziv postigne tek nakon višeg stupnja usmerenog obrazovanja.

U Sloveniji postoji veliki interes za obrazovanje u zdravstvenom usmerenju na području nege i lečenja što nam pokazuju podaci o svakogodišnjem upisu. Konstatiramo i otpadanje u prve dve godine školovanja, zato će u usmerenom obrazovanju postojati mogućnost da odgovarajućim programom pridobiju zdravstveno zvanje i oni koji neće biti u mogućnosti da prime šira znanja i koji će se već nakon dve godine obrazovanja osposobiti za obavljanje **jednostavnih poslova i zadataka**, kao što su:

- pomoć u izvođenju higijenske nege bolesnika;
- pomoć kod spremanja bolesničkog kreveta, okretanja nepokretnih bolesnika;
- higijenska nega okoline bolesnika;
- transport, prenošenje i praćenje bolesnika na preglede;
- prenošenje materijala na preglede;
- priprema materijala za sterilizaciju;
- primanje bolesnika i nuđenje opštih informacija;
- vođenje evidencije poslova;
- vođenje kartoteke bolesnika;
- pomoć kod tehničkih poslova u zdravstvenoj delatnosti.

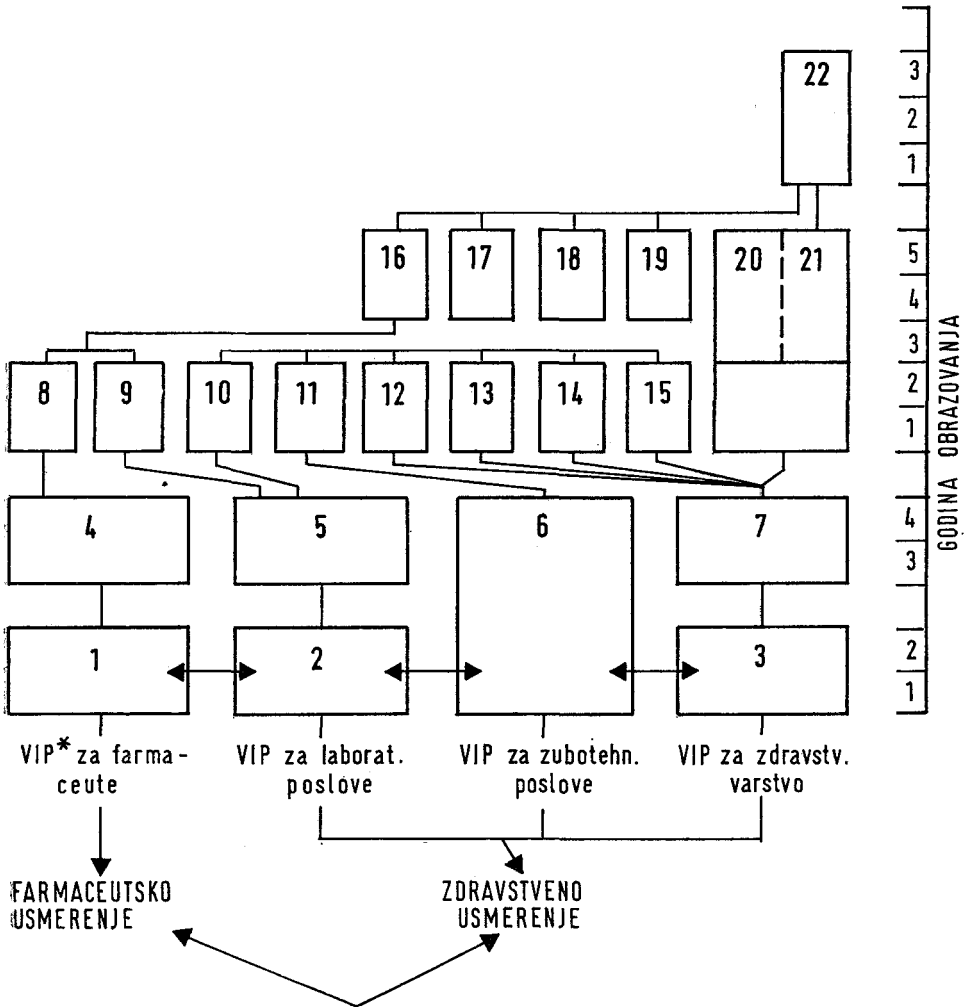
Kod zapošljavanja radnika, koji će biti osposobljeni za obavljanje nabrojenih poslova, moraće radne organizacije da računaju na starošću tih kandidata, te će ih morati nekoliko godina da zapošljavaju na poslovima i zadacima koji nisu vezani neposredno na negu bolesnika. A sa postignutom određenom starošću zaposlili bi se obavljanjem manje zahtevnih poslova u negi bolesnika.

Ti radnici moći će nakon obavljenog pripravnništva, provere praktičkog znanja, kao i prema potrebama udruženog rada naročito u lečilištima da dopune stručno znanje kroz 3 mesečni kurs za obavljanje poslova kao maseri, pedikeri, radnici u kućalištima i bolničari-šoferi u kolima hitne pomoći.

Nakon četiri godine obrazovanja zdravstveni će se radnik osposobiti na području nege i lečenja za obavljanje **zahtevnih i zahtevnijih poslova i zadataka**, kao što su:

- obavljanje osnovne nege;
- davanje uputstava po nalogu;
- izvođenje manjih terapijskih zahvata;
- opazovanje bolesnika i praćenje njegovog zdravstvenog stanja, kao i vođenje evidencije o tome;
- izvođenje zdravstvenog vaspitanja pacijenata i saradivanje sa rodbinom;
- sterilizacija i priprema materijala i instrumenata;
- asistiranje kod zubarskih poslova;
- samostalno obavljanje jednostavnih medicinskih zahvata;
- vođenje zdravstvene statistike;
- izveštaji i obrada podataka;
- upoznavanje bolesnika s pravilnom upotrebom terapijskih pomagala i aktivnim vežbama;
- uvođenje bolesnika u posao i u saradnji sa lekarom određivanje posla obzirom na fizičke i psihofizičke sposobnosti bolesnika;

SCHEMA USMERENOG OBRAZOVANJA NA PODRUČJU ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U SR SLOVENIJI

LEGENDA

Obavljanje jednostavnih poslova i zadataka:

- 1 na području farmaceutskih poslova (farmaceutski procesničar)
- 2 na području laboratorijskih poslova (laborant)
- 3 na području nege (božničar)

Obavljanje zahtevnih i zahtevnijih poslova i zadataka:

- 4 na stupnji farmaceutskog tehnika
- 5 na stupnji laboratorijskog tehnika
- 6 na stupnji zubotehnika
- 7 na stupnji zdravstvenog tehnika

Obavljanje vrlo zahtevnih poslova i zadataka:

- 8 na stupnji inženjera na području farmacije — inž. farmacije
- 9 na stupnji inženjera na području biohemije — inž. biohemije
- 10 na stupnji inženjera na području sanitarnih poslova — sanitarni inž.
- 11 na stupnji inženjera na području zubne protetike — inž. zubne protetike
- 12 na stupnji inženjera na području radiologije — inž. radiologije
- 13 na području fizioterapije — fizioterapeut
- 14 na području radne terapije — radni terapeut
- 15 na području nege i lečenja — medicinska sestra

Obavljanje visoko zahtevnih poslova i zadataka:

- 16 na stupnji dipl. inženjera na području farmacije
- 17 na području organizacije rada
- 18 na području stručno-pedagoškog rada
- 19 na području psihoterapije
- 20 zubni lekar
- 21 lekar
- 22 specializacije, magisteriji i doktorati nauke

- pripremanje prostorija, aparatura i instrumenata za programske operacije;
- saradnja kod preventivnih pregleda i vakcinisanja;
- asistiranje kod pregleda i operacija.

Na tom stupnju obrazovanja nećemo, kao dosada, već u temeljnoj školi usmeravati, odnosno specijalizirati za rad na području nege odraslog bolesnika, pedijatrične delatnosti, ginekološko-porodiljske delatnosti i zubozdravstvene zaštite, nego ćemo na tom stupnju dati učeniku široko osnovno znanje. Nakon završenog obrazovanja on će, obziroma na svoj interes i potrebe zdravstvene organizacije, moći da se uključi u svaki posao tog stupnja obrazovanja i da za vreme pripravničke dobe pridobije dodatna praktička znanja za samostalno obavljanje poslova i zadataka na području nege odraslog bolesnika, pedijatrične delatnosti, ginekološko-porodiljske delatnosti i zubozdravstvene zaštite.

Obzirom na potrebe zdravstvenih organizacija zdravstveni će radnik s tog stupnja obrazovanja nastaviti obrazovanje za obavljanje **vrlu zahtevnih poslova i zadataka** na području nege i lečenja, kao što su:

- zdravstveno socijalno zbrinjavanje specifične populacije kod kuće;
- obavljanje zahtevnih poslova u nezi bolesnika;
- programirano posmatranje bolesnika koji su uključeni na respirator i urgentno preduzimanje mera do dolaska lekara;
- priprema bolesnika za zahtevnije operacije i preglede, asistiranje, instrumentiranje kod operacija;
- naručivanje lekova, prehrane, materijala za negu i higijenu te druga pomagala potrebna za rad;
- davanje uputstava za raspoređivanje ili premeštanje bolesnika;
- analiziranje podataka zahtevnijih statističkih istraživanja;
- vođenje radnih grupa;
- utvrđivanje antropometričkih merenja;
- statistička obrada grafikona, izveštaja;
- uvođenje pripravnika u stručni rad,
- programiranje, organizacija, vršenje individualnog i kolektivnog zdravstvenog vaspitivanja.

U usmerenom obrazovanju biće omogućeno da se za posao na području nege i lečenja produbi znanje, koje povećava mogućnost šireg i sistematskog saznanja i pogleda na zdravstvenu problematiku te pridobije, obzirom na potrebe zdravstvenih i drugih radnih organizacija, znanje za obavljanje **visoko zahtevnih poslova i zadataka**, kao što su:

— obavljanje stručnog rada u smislu nege i lečenja na nivou odgovarajuće specijalnosti;

— vođenje, programiranje in kontrolisanje osnovne i specijalne nege bolesnika;

— naučno-iztraživački rad u radnom timu;

— uobličavanje metoda za planiranje i analiziranje;

— uvođenje i proveravanje novih postupaka u nezi bolesnika;

— uvođenje pripravnika u stručni rad, uključno sa stručnim vaspitanjem zdravstvenih radnika i učenika u usmerenom obrazovanju.

Za osposobljavanje za takav stručni rad formiraće se u Sloveniji kako programi specijalizacije tako i **fakultetni studij** u tri pravca obrazovanja i to na **području organizacije rada**, studij koji je medicinskim sestrama već omogućen, te **stručno pedagoški pravac**, za koga će program tek da se formira zbog relativno velikih potreba, naročito prema predavačima stručnih predmeta i praktične obuke na stupnju srednjeg i višeg obrazovanja zdravstvenog usmerenja, te predavačima zdravstvenog vaspitanja u svim usmerenjima srednjeg usmerenog obrazovanja i treći program za rad na **području psihoterapije**.

Da bismo postigli preobrazbu celovitog vaspitno obrazovnog procesa na području zdravstvene zaštite i tako pripomogli afirmiranju odlučujuće uloge radnika u udruženom radu u formiranju obrazovne politike, potrebno je da osnovne organizacije udruženog rada zdravstvene delatnosti osiguraju ostvarivanje i razvoj usmerenog obrazovanja zdravstvenih radnika, s tim da će:

— stalno proučavati procese rada, planirati razvoj tehnologije i organizacije rada, te na osnovu toga odrediti opis sadržaja poslova i zadataka, kao i potrebno obrazovanje za obavljanje poslova i zadataka svoje OOUR;

— u skladu sa potrebama rada, sposobnostima, interesima, sklonostima i postignutim radnim rezultatima usmeravati radnika u obrazovanje uz rad i iz rada i da će aktivno saradivati u izvođenju programa usmerenog obrazovanja zdravstvenih radnika.

Dužnosti, koje budu morale preuzeti OOUR zdravstvene delatnosti od usmeravanja do planiranja kadrovskih potreba, nužno iziskuju organizovanje takvih kadrovskih službi koje će biti sposobne da prihvate ishodišta i ostvare zadatke usmerenog obrazovanja, čija je prva dužnost da privede učenika da se osposobi i uključi u udruženi rad, a druga da potstiče učenika ili radnika ka višim oblicima osposobljavanja za obavljanje određenih dužnosti, poslova i zadataka na osnovi stvarnih interesa i potreba udruženog rada.

Literatura:

1. Fazarinc A.: Izhodišća za preobrazbu zdravstvenega školstva v SR Sloveniji. Republiški komite za zdravstveno in socialno varstvo, Ljubljana 1980, interno gradivo.

2. Gradišek A.: Spremembe v strokovnem šolanju in nove razsežnosti v poklicni odgovornosti medicinskih sester. Zdravstveni obzornik **11** (1977) 4.

3. Komadina D.: Usmerjeno izobraževanje zdravstvenih delavcev — pomemben element racionalizacije v zdravstvu. Zbornik III. kongresa zdravstvenih organizacij Jugoslavije, Bled 1979.

4. Predlog zakona o usmerjenem izobraževanju. Poročevalec Skupščine SR Slovenije za delegacije in delegate, letnik VI., 19. 2. 1980.

5. Šlajmer-Japelj M.: Izobraževanje negovalnega (sestrskega) teama v sistemu usmerjenega izobraževanja. Zdravstveni obzornik **10** (1976) 3.

6. Vuga S.: Potrebe osnovnega zdravstvenega varstva po medicinskih sestrah in nekaterih drugih zdravstvenih delavcih ter njihove naloge in organizacija. Zdravstveni obzornik **13** (1979) 1—2.

7. Izobraževalna skupnost Slovenije: Zdravstvene šole na Slovenskem. Razvoj šolske mreže, analiza sedanjega stanja in predlogi za racionalizacijo vzgojnoizobraževalnega dela. Ljubljana 1972.